

HỒ NGỌC NHUẬN

ĐỜI

Hồi ký

CHƯƠNG XV

VỀ VIỆC ÔNG DƯƠNG VĂN MINH VỀ NƯỚC

LẠI VỀ DÂN BIỂU NHÀ BÁO VÕ LONG TRIỀU. – HỒI KỶ VÕ LONG TRIỀU. – BÉ CÁI LÂM. – GẶP ÔNG DƯƠNG VĂN MINH. – GẶP ÔNG VÕ VĂN KIỆT. – Ý KIẾN CỦA ÔNG VÕ VĂN KIỆT. – NHỮNG SỨ GIẢ. – DỰNG CỜ. – KẾT ÁN. – CHỮ “ CHỌN ” CÓ ĐUÔI HAY THƯ VÕ LONG

TRIỆU GỎI HỒ NGỌC NHUẬN. – THƯ HỒ NGỌC NHUẬN TRẢ LỜI VÕ LONG TRIỀU. – DỤNG TƯỢNG. – HỒI ÂM. – BÁO “ NGƯỜI VIỆT ” TRẢ LỜI

Lại về dân biểu nhà báo Võ Long Triều

Trong bản thảo quyển “ ĐỜI... ” đầu tay, năm 2000-2001, tôi có viết một chương nói về “ NHỮNG NGƯỜI TÙ CŨ, TÙ MỚI ” của tôi, trong đó có nhắc đến cựu dân biểu nhà báo Võ Long Triều, với cuộc gặp lại giữa chúng tôi ở Paris năm 1994, với lời Triều đề nghị tôi đọc lại tất cả các bài Triều và mấy người bạn chung đã viết trên tờ “ Tiếng Gọi Dân Tộc ” của anh ở Paris để có ý kiến nhận xét, và với đoạn kết :

“ Làm sao tôi có thể đọc, trong một đêm, hết bài của các anh, viết trong ngần ấy thời gian thao thức và xa cách ! Tôi chọn giải pháp “ làm đêm không ngủ ” với anh Triều. Trong đêm không ngủ đó, tôi có cảm giác chúng tôi đã đồng ý với nhau về rất nhiều điều, về hầu hết mọi điều, về đường hướng xây dựng, phát triển đất nước, nhất là về hòa giải hòa hợp dân tộc. Nhưng cũng sau đêm không ngủ đó, tôi lại có cảm giác chúng tôi đã không đồng ý với nhau về cái gì hết !... Làm sao thay đổi hai cây đã già ? ! Chỉ nghĩ về nhau và tôn trọng lẫn nhau là quý, dù ở đâu và trong hoàn cảnh nào. Tôi hy vọng vậy. Và hy vọng

gặp lại nhau, không ở đâu khác, mà trên đất nước mình. Như Triều đã hứa với tôi trước khi đi, là sẽ trở về sau một năm...

Nhân gặp nhau ở Paris, tôi đã nhờ Triều đưa tôi đi gặp ông tướng Dương Văn Minh. Anh đã tề nhị lái xe ra rừng nằm đọc sách, để hai chúng tôi lại với nhau đến xế trưa mới trở lại đón. Cũng không có gì riêng tư đặc biệt đâu. Chỉ vì sau lâu ngày gặp lại, thời gian hàn huyên chia đôi hẳn phải dài hơn chia ba. Tôi nghĩ vậy, và nghĩ rằng Triều cũng nghĩ vậy nên thêm cảm ơn anh..."

Về ông cựu dân biểu nhà báo Võ Long Triều, tôi cứ nghĩ viết bấy nhiêu như trên là tạm đủ để tóm lược mối quan hệ bạn bè, cùng một vài hoạt động chung giữa ông và tôi trong nhiều năm. Đặc biệt để nói về hai lượt ông ở tù, sau tháng 4-1975, vì ông cũng là “ một trong những người tù của tôi ”. Cộng với vài đoạn khác, nói về vài lúc căng thẳng giữa ông và tôi. Như khi tôi chấp nhận làm giám đốc chánh trị nhật báo Đại Dân Tộc của ông, song song với nhật báo Điện Tín của nghị sĩ Hồng Sơn Đông và nhóm ông Dương Văn Minh. Như khi tôi viết bài trên Đại Dân Tộc gởi bà Susini, phu nhân Tổng đại diện Pháp ở Hà Nội bị Mỹ dội bom chết cuối năm 1972, khiến tờ ĐDT bị tịch thu lỗ lã nặng. Hay như về vai trò trung gian của Võ Long Triều giữa một nhóm thanh niên hoạt động xã hội ở Sài Gòn, trong đó có tôi, với tướng Nguyễn Cao Kỳ để được tướng Kỳ chấp nhận cho ra đời Chương trình Phát triển Quận 8 hồi năm 1965... Còn nhiều giai đoạn khác thì tôi không kể. Như thời Triều và tôi, kể cả Ngô Công Đức, từng cùng học ở trường Thầy dòng Mỹ Tho. Như hồi Triều rất thành công trong nuôi heo và nuôi cút, sau khi du học ở Pháp về, thời mà Đức và tôi đã nhảy vô làng báo. Hay như hồi tôi đi về Bến Tre, với tư cách dân biểu đương nhiệm khóa I, và là giám đốc chánh trị nhật báo Tin Sáng, vận động cho Triều khi Triều ứng cử vào Quốc hội VNCH khóa II, với nhiều giai thoại mà tôi phải kể với bà con Bến Tre về anh Tư Trời Biển của nhật báo Tin Sáng. Bởi bà con Bến Tre rất mê đọc báo Tin Sáng và Tư Trời Biển, trong khi Võ Long Triều chưa bước vô làng báo. Tất nhiên là tôi không hề tiết lộ Tư Trời Biển là Ngô Công Đức và tôi, hay là

My Sơn Nguyễn Ngọc Thạch... Tôi cũng không viết gì về việc tôi đã hợp lực cùng ông Trí Việt, một người cậu của Triều là cán bộ cách mạng ở Bến Tre, cũng như với Dương Văn Long, một cựu nghị viên, một nhà giáo đã từng làm việc với tôi ở Quận 8, và là một cây viết cột trụ của tờ ĐDT của Võ Long Triều, để cùng vận động xin cho Triều được cải tạo về sớm...

Về cuộc gặp lại giữa ông và tôi ở Paris năm 1994, với “ một đêm không ngủ ” và với việc ông giúp lái xe đưa tôi đi thăm ông tướng Dương Văn Minh, tôi cũng nghĩ có thể tóm tắt, bằng tất cả tấm lòng, với hai đoạn ngắn ở trên.

Nào hay, ở bên Mỹ, Võ Long Triều lại viết cái gì đó về tôi trên báo “ Người Việt ” ở California, lại cho rằng tôi đã... qua Mỹ để nghe kể chuyện ông chửi tôi !

Và một lần nữa tôi có “ cái may ” là bản thảo quyền “ *ĐỜI, hay chuyện về những người tù của tôi* ” lại “ tiếp tục không tìm được nhà xuất bản ”. Nhờ vậy, sau lần bổ sung năm 2006, bản thảo quyền “ ĐỜI... ” lại hân hạnh có được phần bổ sung này. Để nói về việc tôi gặp bàn với ông Dương Văn Minh ở Paris năm 1994 về việc ông về nước... Và về việc “ tôi... qua Mỹ để nghe kể về việc Võ Long Triều chửi tôi ” như thế nào...

“ Hồi ký Võ Long Triều ”

Sau khi tôi ở Paris về Sài Gòn, năm 1994, Võ Long Triều có vài lần liên lạc với tôi. Đặc biệt là để nhờ tôi gặp bà luật sư Nguyễn Phước Đại, đòi lại giấy tờ nhà của ông ở đường Hoàng Diệu, Sài Gòn, mà ông đã nhờ bà thụ lý giúp trong chuyến bà sang Paris trước tôi. Nhưng việc cứ cù cưa...

Bẵng đi một thời gian khá lâu, cho tới khoảng năm 2006, Triều bỗng gọi điện xin tôi một bản sao bài diễn văn tôi đọc trong lễ bàn giao Kế hoạch Xây Đồi Mới cho Tòa Đô Chánh Sài Gòn hồi tháng 11-1971. Triều cho biết anh Hồ

Công Hưng đã gửi bài này cho nhiều người ở Mỹ mà Triều không có. Triều cũng cho biết ý định sẽ viết về Quận 8 và nói sẽ gửi cho tôi đọc. Tôi đã chịu ý anh, và đã gửi bài diễn văn cũ của tôi để anh tùy nghi sử dụng.

“Hồi ký VLT” ra mấy số liền trên báo Người Việt, Hoa Kỳ, mà tôi không biết. Cho tới một hôm, có mấy bạn ở Mỹ rồi ở Pháp, người ngạc nhiên, người nổi giận đùng đùng báo tin cho tôi biết. Các bạn ngạc nhiên hay nổi giận là vì, theo các bạn, Võ Long Triều xài xể tôi và mấy người khác, trong đó có Ngô Công Đức, ông Dương Văn Minh và ông Nguyễn Cao Kỳ, nặng nề quá mà sao không thấy tôi lên tiếng. Và các bạn liên tục gửi tôi các số báo NV có liên quan.

Tôi thành thật cảm ơn các bạn, và xin đừng gửi “Hồi ký VLT” trên báo NV cho tôi nữa. Bởi chung quy cũng là về tài “lãnh đạo từ xa” của Võ Long Triều đối với Chương trình phát triển Quận 8, đối với cá nhân tôi, như nào là “tôi vừa ngồi trên nóc nhà để lợp nhà cho dân vừa ký các giấy tờ với tư cách quận trưởng”, nào là “ông đã từng cài đặt tôi” vô làm giám đốc chánh trị nhật báo Tin Sáng để... “kiểm sát Ngô Công Đức”, v.v... Hay là về tài làm “quân sư” của Triều cho các nhân vật lãnh đạo miền Nam trước đây, cùng với việc đề cao cá nhân và mật sát thậm tệ người này người khác trong những người đã từng là bạn bè hay cộng tác với ông trước đây. Ngoài những đoạn tôi đọc rồi rạc kể trên, tôi không hề đọc tiếp, đọc hết “HKVLT”, và cũng không thấy cần phải lên tiếng về những gì Triều đã viết về tôi.

Nhưng sự im lặng của tôi đã không có được sự đồng tình của nhiều bạn hữu, trong đó có bạn đã bị Võ Long Triều trực tiếp hoặc gián tiếp mạ lỵ, vu khống, do tính tự cao tự đại quá đáng của ông. Chẳngặng đừng, sau cùng tôi đành phải lên tiếng... Để “đặt dấu chấm trên đầu chữ ‘I’”. Để hy vọng độc giả báo Người Việt biết được phần nào sự thật. Để một số các bạn tôi đỡ ấm ức.

Bé cái lằm

Nhưng để có thể đặt đúng dấu chấm trên đầu chữ ‘I’, tôi xin phép được trở lại câu chuyện về cái “ đêm không ngủ ” của tôi ở nhà Võ Long Triều và việc Triều giúp đưa tôi đi thăm ông Dương Văn Minh hồi tháng 6 năm 1994 ở Paris.

Tôi sang Pháp lần nào cũng cốt yếu là thăm gia đình. Không để làm chánh trị hay nói chánh trị. Nhưng nếu có bạn cũ nào muốn gặp, để thăm hay để trao đổi về tình hình đất nước, hoặc trực tiếp gặp mặt hoặc qua điện thoại, thì tôi luôn cảm ơn và sẵn lòng. Như cụ luật sư Vũ Văn Huyền, như anh cựu dân biểu Nguyễn Hữu Chung từ Canada, như anh Đỗ Quý Toàn, chủ bút tạp chí Thế kỷ 21 và báo Người Việt... Anh Toàn còn có lần từ Canada bay sang ở chơi vài hôm tại nhà tôi ở Bordeaux. Riêng anh Nguyễn Bá Nhẫn, nguyên giám đốc khởi thủy Xi măng Hà Tiên, nguyên tổng giám đốc Trung tâm Dân Tiếp Vụ thời tướng Kỳ làm Thủ tướng, người đã từng bảo bọc ông “ Việt cộng nằm vùng ” Tư Ngộ Dương Quang Trung, nguyên Giám đốc Sở Y Tế Thành phố HCM trong nhà hồi trước 1975, thì lần nào tôi sang Bordeaux anh Nhẫn cũng lái xe đưa tôi đi đó đi đây, dù anh vẫn không thể bỏ gậy...

Lần tôi sang Bordeaux năm 1994, không biết do đâu mà ông Dương Văn Minh, rồi Võ Long Triều đều biết và liên tiếp gọi điện ngỏ ý muốn gặp tôi ở Paris. Tôi ngỏ ý muốn mời ông Dương Văn Minh đến nhà tôi ở Bordeaux chơi. Nhưng ông cho biết không đi được và đề nghị tôi viết cho ông biết tình tình bên nhà, nếu tôi không thể đi Paris. Với Triều tôi cũng mời đến Bordeaux, với lý do tôi không có phương tiện đi Paris. Nhưng Triều cứ nằng nặc đòi tôi đi Paris, mà điều đáng ngạc nhiên là cũng với lý do như tôi. Tôi nói thẳng sự ngạc nhiên của tôi với Triều là anh đã có công ăn việc làm ở Pháp, sao lại không có phương tiện như người mới sang để thăm gia đình như tôi ! Sau cùng tôi quyết định xin tiền nhà để đi Paris, gặp và thăm cả hai người, vì tôi nghĩ : “ Giấy ngàn tình dài ”, biết viết thế nào về tình hình bên nhà “ cho đầy cho đủ ”, theo yêu cầu của ông Minh.

Thật tình mà nói, cho đến khi tôi gặp ông Minh và Triều ở Paris, và cả khi về lại Bordeaux, tôi cứ đinh ninh là hai người không thường qua lại với nhau và trao đổi với nhau nhiều, ngay cả trước và sau khi gặp tôi. Tại sao : lý do gần là vì trên đường lái xe đưa tôi đến gặp ông Minh, cùng đi có bạn gái của Triều là chị Yến, người có nhà cho Triều ở và làm tờ “ Tiếng gọi Dân tộc ”, trên chính chiếc xe Honda Civic có số tự động của chị, Triều đã đi lạc mấy lần và khá lâu. Và như tôi đã viết ở một đoạn trên, “ *anh đã té nhị lái xe ra rùng nằm đọc sách, để hai chúng tôi lại với nhau đến xế trưa mới trở lại đón (...)* ”. Còn lý do xa thì vì, trước 1975, tôi vừa là người của “ nhóm ông Minh ” mà ai cũng biết, vừa là giám đốc chánh trị của tờ Đại Dân Tộc của Triều, nên từng biết rõ ông Minh không hề có ý định để Võ Long Triều xấp lại gần, trong khi Võ Long Triều không phải là không có ý muốn ráp vô với ông Minh. Mà không được ! Vì vậy mới có bài Triều đặt vấn đề về ngày 01-11-1963, “ Cách mạng hay Đảo chánh ”, trên tờ Đại Dân Tộc.

Những diễn biến về sau, khi Triều liên tiếp gọi lại tôi khi tôi về lại Bordeaux, rồi viết thư cho tôi, và nhất là khi Triều viết hồi ký, tả lại tỉ mỉ trên báo NV các toan tính của Triều về ông Minh, và về việc ông Minh về nước... thì tôi mới biết cái “ đinh ninh ” của tôi về việc Triều ít lui tới với ông Minh khi ở Pháp, cũng không hề gặp ông Minh sau khi ông Minh gặp tôi là... “ bé cái lắm ”.

Về cuộc gặp với ông Dương Văn Minh

Buổi chuyện vãn giữa ông Dương Văn Minh và tôi vào thượng tuần tháng 6 năm 1994, ở nhà anh Dương Minh Tâm, con trai thứ của ông, không hẹn mà lại chủ yếu xoay quanh vấn đề “ về hay ở ” của ông Minh, và về để làm gì.

Tôi nói không hẹn là vì trước khi đến gặp ông Minh tôi không hề có dự kiến đề cập đến việc ông về nước. Và khi tôi bỗng đột xuất đề nghị việc này với ông thì ông cũng không hề cương quyết phản bác, như tôi đã từng biết trước đây.

Trước đây tôi được biết ông Võ Văn Kiệt, với tư cách là Thủ tướng nước Cộng Hòa Xã Hội Chủ Nghĩa Việt Nam, trong một chuyến đi thăm chính thức Algérie ghé ngang Paris trên đường về nước, đã yêu cầu Tòa Đại sứ Việt Nam tại Pháp tìm địa chỉ hai người để ông đến thăm. Người thứ nhất là ông Phạm Ngọc Thuận, mà người quen thân thường gọi là anh Năm Thuận, từng là đại sứ Việt Nam Dân Chủ Cộng Hòa tại Cộng Hòa Dân Chủ Đức. Anh Thuận là anh ruột của đại tá Phạm Ngọc Thảo dưới thời Tổng thống Ngô Đình Diệm, và Thảo là nhân vật chính trong bộ phim “ Ván bài lật ngựa ” dựa theo tiểu thuyết cùng tên của ông Trần Bạch Đằng. Khá lâu sau khi về lại miền Nam, sau năm 1975, anh Năm Thuận xin đi trị bệnh ở Pháp rồi ở lại luôn. Lần nào sang Pháp tôi cũng có dịp đến thăm và đi chơi với anh, chỉ có Tòa Đại sứ Việt Nam tại Pháp là không tìm ra địa chỉ của anh, nên ông Kiệt không đến thăm anh được. Còn Ông Minh thì đã rất cảm ơn thành tình của ông Kiệt, nhưng lại từ chối lời mời về nước, vì các con ông không “ thống nhất ” được với ông, và với nhau, về việc này, theo lời ông Kiệt kể lại với một số anh em chúng tôi khi về nước.

Sau đây là tóm tắt những nét chính, nhưng cũng khá đầy đủ, của câu chuyện, rất bộc trực thẳng thắn, giữa ông Dương Văn Minh (DVM) và tôi (HNN), mà trí nhớ của tôi nhiều năm còn ghi giữ :

HNN : – Lúc nào tôi cũng nghĩ là Trung tướng (những người từng làm việc lâu năm với ông DVM thường gọi ông là Trung tướng) nên về. Trung tướng đã lớn tuổi, không nên chờ ngày nằm lại ở xứ người, như nhiều người khác. Những người yêu nước xưa nay trước sau đều không muốn gởi xương lại xứ người, đặc biệt những người đã bị lưu đày.

DVM : – Muốn về cũng không dễ, cũng có nhiều vấn đề...

HNN : – Đương nhiên là có nhiều vấn đề phải giải quyết. Nhưng trước tiên là phải cương quyết. Tôi rất muốn Trung tướng cùng tôi đánh tan sự hiểu lầm xưa nay của một số người về Trung tướng, đó là về sự do dự. Trung tướng không hề do dự trước những trách nhiệm lớn vì đất nước, nhất là vì nhân dân.

DVM : – Về đề “ họ ” bắt ra làm việc gì đó với họ thì làm sao ?

HNN : – Bất làm là việc của họ, không làm là việc của mình. Như tôi chẳng hạn, tuy tôi có quen biết với họ lâu năm, nhưng không phải việc gì tôi cũng nhận làm. Nếu có nhận thì cũng không phải là làm cho họ, vì họ, mà làm cho dân. Và nhận hay không thì cũng không ai làm gì tôi. Tôi sẽ ở bên cạnh Trung tướng và sẽ chứng minh không có việc gì phải lo. Nhưng nếu việc họ kêu làm là việc tốt, nên làm, với các điều kiện cần và đủ, thì tại sao không làm ?

DVM : – Thí dụ ?

HNN : – Không biết là đúng hay sai, nhưng tôi lúc nào cũng nghĩ về Trung tướng, nói về Trung tướng như về một người của hòa bình, hoà giải. Vì trong quá khứ cũng có vài việc chứng minh được điều đó. Có người chỉ nói hoà giải nhưng không làm, hoặc làm giả, không làm thật. Có người cũng cố gắng làm nhưng không thật sự độc lập, có thể không do thiếu thiện chí mà do thói quen luôn đứng về một phía, nói cùng một sách. Có người không làm hoà giải mà làm trọng tài, hay làm quan tòa. Buộc tội bên này rồi bên kia. Có khi buộc tội cả hai bên, tự cho mình là nắm chân lý. Trọng tài tự phong. Quan tòa tự xưng. Không ai công nhận nên cũng không ai nghe theo mà còn lên án. Rốt cuộc không chỉ có hai phe lên án nhau, mà là ba, là bốn, và nhiều hơn nữa.

Bây giờ Trung tướng sẽ làm và làm thật .

DVM : – Ai đề cho làm thật ?

HNN : – Không ai đề cho làm, nhưng ngoài “ ai đó ” còn có thời thế, lòng dân, lòng Trời, và chính lòng mình. Có những giai đoạn, những khúc quanh lịch

sử, với những yêu cầu đặc thù bắt buộc. Vận mệnh đất nước, tương lai dân tộc luôn có những đòi hỏi đoàn kết, hòa giải, hòa hợp. Các phe kinh chống nhau, đến lúc nào đó, cũng thấy cách nào đó cần phải nhìn nhận nhau, nhưng không có người thích hợp sẵn sàng làm cầu nối. Tình hình đất nước thời gian qua cho tôi thấy nhiều cơ hội như vậy đã bị nhiều phía bỏ qua, vì sự thiếu vắng những con người thích hợp vượt trội...

DVM : – Làm cho được chuyện này không phải dễ...

HNN : – Tôi không nói dễ. Nhưng phải làm và phải kiên trì. Đây cũng không hẳn chỉ là làm. Mà còn là thái độ, tư tưởng, lời nói, đối xử... Lời nói phải, riết rồi cũng có người nghe, trước nghe ít sau nghe nhiều. Nhất là với cách nói, lời nói tương đối dễ nghe, hay ít nhất là không phải lúc nào cũng khó nghe. Hoà giải, hòa hợp theo tôi là phải vượt lên trên thường tình, không sa lầy vào những cãi vã, lên án nhau. Cũng không né tránh sự thật, mà còn phải nhìn thẳng sự thật. Theo tôi, đó phải như là một thứ đạo. Và ai theo nó phải có một đạo hạnh thật ôn hòa, khiêm tốn, quyết tâm nhưng không hề có thái độ hiềm khích gây hấn.

Tôi thiết nghĩ, để hòa giải, không nhất thiết phải làm gì. Có khi “ làm gì ” còn có thể gây thêm bất hòa hay đổ vỡ. Có khi “ xê dịch ” nhiều quá, hay “ đi tới đi lui ” đâu đó nhiều quá cũng có thể gieo rắc hiểu lầm, mâu thuẫn, đưa đến những hậu quả không ngờ.

Với tuổi tác Trung tướng bây giờ, ngồi một chỗ mà kiên trì ôn hòa nói lên “ điều phải ”, với mọi người, mọi phía, cũng là giúp ích cho đất nước rất nhiều rồi, và đó không hẳn là một việc dễ...

DVM : – Dù sao cũng còn một vài vướng mắc cần giải quyết, về cá nhân, gia đình cũng như về cộng đồng...

HNN : – Tôi biết. Cái gì cũng phải có thời gian. Về sức khỏe, mặc dù tình hình y tế trong nước đã có một số cải tiến đáng kể, nhưng việc gì ta giải quyết được ở Pháp thì ta cứ làm trước, như việc chữa mắt của Trung tướng chẳng hạn. Còn một số vấn đề khác, như là về các thành phần gia đình hay về các khuynh hướng cộng đồng khác nhau ở hải ngoại... thì ta phải đành lòng với sự tương đối mà thôi. Bá nơn bá bưng, không thể nào làm vừa lòng hết mọi người. Tuyệt đối theo một bề là điều không thể có được, cả với các cộng đồng trong nước.

Chính vì còn nhiều vướng mắc về nhiều thứ mà việc Trung tướng về nước phải được giữ kín cho tới phút chót. Hơn cả đối với một người bình thường rất nhiều. Để tránh bị lợi dụng hay có người thọc gậy bánh xe. Không có gì phải công bố rùm beng, không để bất cứ ai, bên nào khai thác. Bất cứ một tiết lộ nào trước cũng là bất lợi và có thể đưa đến thất bại cho việc về nước của Trung tướng. Chỉ cần một tiết lộ của ai đó cũng đủ làm rộ lên hàng trăm tiếng nói khác, đủ để làm hỏng, làm sai cả dự kiến từ trong trứng.

Ngoài ra tôi thấy đã đến lúc Trung tướng phải trả vài món nợ.

DVM : – Nợ gì ?

HNN : – Nợ lịch sử... Có quá nhiều người, nhiều phía đã viết quá nhiều và nhiều điều không đúng về Trung tướng, kể cả vài người từng làm việc với Trung tướng trong một giai đoạn nào đó trước đây. Đã đến lúc Trung tướng phải trả sự thật lại cho sự thật, phải viết.

DVM : – Nhưng “ moi ” đã lớn tuổi, lại chỉ có một mình !...

HNN : – Chính vì vậy nên Trung tướng càng phải về sớm. Nếu Trung tướng về, tôi sẽ tiếp tay Trung tướng để viết... Trong khi chờ đợi, nếu muốn, Trung tướng cũng có thể nói vô băng gọi về, tôi sẽ chấp bút, rồi gọi trở qua, v.v...

Cuộc trao đổi không người chứng như trên đây đã được tôi giữ kín rất lâu, trước và cả sau khi gặp người có trách nhiệm trong nước, và bây giờ mới viết ra.

Tôi giữ kín là để mong “ giải pháp ” được thực hiện trôi chảy. Tôi viết ra là vừa để cho thấy có nhiều người luôn muốn khai thác mọi tình hình “ để làm lịch sử ”, vừa để cho thấy, đối với bất cứ ai, “ làm lịch sử không dễ như làm trò chơi ”, kể cả trò chơi chánh trị. Và cũng để cho thấy câu “ cò đến tay ai, người đó phất ” không hẳn lúc nào cũng đúng, mà người ta còn có thể “ cuốn cò bỏ túi ”...

Gặp ông Võ Văn Kiệt

Vì đã biết qua việc ông Minh đã từng từ chối lời mời về nước của ông Võ Văn Kiệt, do chính ông Kiệt kể lại, tôi đã xin gặp ông Kiệt.

Trước sự phức tạp của tình hình mọi mặt, trước phản ứng có thể đến từ các phía, trong cũng như ngoài nước, với ít nhiều hiểu biết về ông Dương Văn Minh và các con ông, với ý thức rất rõ về những cái thuận lợi và không thuận lợi trong việc ông Dương Văn Minh về nước, nhận thấy mọi toan tính cá nhân hay tiết lộ đều có thể đưa đến thất bại, ngay từ trong giai đoạn chuẩn bị, nên khi về lại Sài Gòn tôi đã giữ kín việc gặp ông Minh ở Paris, cho đến ngày được gặp ông Kiệt, nhân một dịp ông vô Sài Gòn.

Tóm lược cuộc gặp giữa ông Võ Văn Kiệt và tôi là :

Sau khi lướt qua về cuộc gặp giữa ông Dương Văn Minh và tôi ở Paris, và điếm qua một số mặt tình hình, tôi cho rằng việc ông Dương Văn Minh về nước là có lợi cho cá nhân ông và cho cuộc diện đất nước. Và có mấy đề nghị : Một là phải hết sức thận trọng trong mọi bước đi. Mọi chuẩn bị đều phải hết sức kín đáo. Cái nhà của ông Minh ở 98 Nguyễn Thị Minh Khai cũng không nhất thiết phải tu sửa, nếu cần phải dọn dẹp sạch sẽ thì cũng chỉ cần làm “ như bình thường ”, với “ người làm bình thường ”, tránh gây chú ý và tin đồn đãi. Hai là, theo tôi – và tôi xin nhấn mạnh – ông Kiệt phải một mình và đích thân điều

khiến việc này. Tuyệt đối không để bất cứ ai, kể cả các ông lãnh đạo cấp cao khác dự vô, và người thừa hành cũng phải được chọn kỹ để biết giữ kín đáo mọi chuyện. Tuyệt đối không dự trừ bất cứ một chức vụ gì, hay một công việc gì trước cho ông Minh để ép ông phải nhận. Nên coi ông và để ông ở cương vị một thường dân là tốt nhất. Ba : ông Kiệt nên chánh thức nhưng kín đáo lên tiếng với ông Minh và, tôi lại nhấn mạnh, chỉ một mình ông Kiệt thôi, vì ông Minh tin ông. Và tôi cũng xin nhấn mạnh : chỉ một mình ông Kiệt biết việc này thôi, cho tới khi ông Dương Văn Minh đã đặt chân đến Sài Gòn.

Tại sao tôi lại “ nhấn mạnh ” nhiều lần và về nhiều thứ như vậy ? Bởi vì tôi chủ quan nghĩ rằng ông Kiệt là người lãnh đạo cách mạng hiểu rõ miền Nam và các nhân vật miền Nam hơn rất nhiều người khác... Và ông Dương Văn Minh luôn là mục tiêu tấn công, khai thác, lợi dụng, đặt điều thêu dệt... của nhiều người, nhiều phía, không biết cho đến bao giờ.

Ý kiến ông Võ Văn Kiệt

Trước hết ông Kiệt cho rằng việc về nước hay không về nước là hoàn toàn tùy quyết định của ông Minh, và ông luôn tôn trọng quyết định đó, như trước đây ông đã từng tôn trọng.

Nhưng ông cũng tán đồng các ý kiến và đề nghị của tôi. Ông còn cho biết có người ở Trung ương đã có dự kiến mời ông Dương Văn Minh vào Ủy ban Trung ương Mặt Trận Tổ Quốc VN, như họ đã từng mời ông luật sư Nguyễn Văn Huyền (mà tôi đã có dịp nói qua), điều mà ông Kiệt và tôi đều cho là “ tuyệt đối không nên ”. Sau cùng, với ý thức rất rõ là tôn trọng quyết định của ông Minh, và để cho ông Minh thoải mái lựa chọn, ông Kiệt thử dự kiến với tôi về phác thảo một lá thư ông sẽ gửi cho ông Minh, trong tinh thần như chúng tôi đã trao đổi. Sau này, trong một email gửi cho tôi từ Canada, anh Nguyễn Hữu Chung,

người đã đọc diếu văn trong đám tang ông Minh ở Mỹ, cho biết : ông Minh có cho anh đọc một bức thư của ông Kiệt, mà anh nói là “ rất dễ thương ”.

Những sự giả

Song song với việc gửi thư, tôi cũng đề nghị ông Kiệt cân nhắc cử người sang Pháp chánh thức gặp ông Minh. Tôi nói “ cân nhắc ” là vì, theo tôi, người được cử đi phải hết sức kín đáo, và giữ kín mọi việc giữa hai ông Kiệt và Minh mà thôi. Người đó chẳng những phải được hai bên tin cậy, biết rõ hai bên muốn gì, mà còn phải nắm vững tình hình mọi phía, trong, ngoài. “ Trong ” mà tôi muốn nói ở đây không chỉ là “ trong các cộng đồng ” trong nước, vốn cũng khá phức tạp như “ trong các cộng đồng ” ở ngoài, mà còn là “ trong nhà ”, trong gia đình, giữa các con ông Dương Văn Minh. Ông Kiệt đã “ cân nhắc ” cử người đi gặp ông Minh ở Pháp. Nhưng ông có cân nhắc hết mọi khía cạnh, và người được cử đi, cũng như người được cử về, có hội đủ các yêu cầu như tôi mong muốn hay không thì tôi không biết...

Một thời gian sau có người đọc báo Tuổi Trẻ thấy có tin nhà riêng ông Minh ở Sài Gòn được sửa ! Tôi không biết ai cho sửa, và ai để lộ tin này... Rồi tin ông Kiệt cử người – một người nghe nói rất thân vừa với ông Kiệt vừa với ông Minh, vừa gọi ông Minh bằng anh Hai, vừa gọi ông Kiệt bằng anh Sáu – đi gặp ông Minh ở Paris cũng được tiết lộ ! Rồi việc người con trai lớn của ông Minh về nước.

Người con trai này, khi về nước, đã yêu cầu được gặp tôi và cho biết, ngoài việc xin gặp ông Kiệt, anh sẽ xin gặp ông Tổng bí thư Đỗ Mười và ông Chủ tịch nước Lê Đức Anh... Tôi nghe anh nói mà “ hồi ơi ” thâm trong bụng ! Tôi “ hồi ơi ” là vì điều này ngược hẳn với những gì cả ông Minh, cả ông Kiệt đã thỏa thuận với tôi trước đây, nghĩa là không để ai chen vô vấn đề ông Minh ngoài ông Kiệt. Hồi nhớ lại lúc tôi gặp ông Minh ở nhà con trai thứ của ông thì cả nhà

người con trai này đều đi vắng. Còn người con trai lớn, người về Sài Gòn, thì tôi không hề gặp ở Paris. Như vậy là đã có người khác chen vô, cùng với người con trai lớn ông Minh, và người chen vô là ai thì không khó đoán, và khi có người khác chen vô thì “ hư bột hư đường ” là cái chắc !

Tôi không biết con trai lớn ông Minh có thực hiện ý định đi gặp mấy người ở Hà Nội như đã nói hay không, vì tôi chỉ nghe anh mà không nói, không hỏi gì. Và từ đó cũng không gặp lại anh, dù anh có gọi điện mấy lần.

Rồi tin cuối cùng mà tôi biết là : thay vì về Sài Gòn, thay vì ở Pháp với hai người con trai, ông Dương Văn Minh đã qua Mỹ ở với trường nữ cho đến khi qua đời, vào tháng 8 năm 2001.

Sau lần gặp người con trai trưởng ông Minh với tin anh dự kiến đi gặp hai ông lãnh đạo tối cao Đảng và Nhà nước ở Hà Nội, tôi không gặp lại anh ấy nữa, hay có chăng là chỉ trong lần giỗ đầu của ông Minh tại Sài Gòn, mà không chuyện vãn gì nhiều, vì tôi không ở lại lâu... Và như vậy, cái đề nghị của tôi để ông Dương Văn Minh âm thầm về nước, như một người thường dân, đã không thành, có lẽ vì có sự dự phần của quá nhiều tính toán của nhiều phía, kể cả phía mà tôi đã tin tưởng trông đợi nhất...

Dựng cờ

Trở lại chuyện giữa tôi và Triều, ở Paris và Bordeaux.

Khi tôi từ Paris về Bordeaux thì Triều tới tấp gọi lại tôi. Với đề nghị là khi về lại Việt Nam tôi sẽ hợp tác làm “ tay trong ” cho anh để anh dựng ngọn cờ Dương Văn Minh mà làm...“ hòa giải ” !

Sau buổi đầu khá bất ngờ về đề nghị của Triều, tôi đã dần hiểu ra lý do. Đó là vì trong “ đêm không ngủ ” với Triều mà tôi đã nói ở trên, tôi đã nói với Triều khá nhiều và khá kỹ về nhận xét của tôi liên quan đến thái độ gọi là hòa giải mà

anh chủ trương trên tờ báo phát không của anh ở Paris, tờ “ Tiếng Gọi Dân Tộc ”. Đặc biệt là về một bài mới nhất của anh mà tôi vừa đọc. Trong bài này anh vừa lên án Cộng sản Việt Nam rất nặng, vừa lên án cũng rất nặng một ai đó trong Ban Chấp hành “ Hội Y sĩ của Thế Giới ” (Médecins du Monde) khi người này chủ trương không nên tiếp giúp những thương binh của quân lực VNCH, vì đó là trách nhiệm của “ Cộng sản ác ôn ”... Tôi cho rằng thái độ lên án nặng nề cả hai bên của Triều, lại tự cho mình là duy nhất có chân lý, chỉ “ chọc ” cho hai bên thêm giận lẫn nhau, thêm giận cả người chọc giận, chớ không hòa giải được ai hết.

Tôi cũng dần hiểu ra, sau nhiều lần Triều gọi điện thúc giục, là anh đã có liên lạc với ông Dương Văn Minh, đã được ông Minh cho biết về việc tôi đề nghị ông về nước, và việc Triều bỏ ra rùng đọc sách khi tôi đang ở nhà ông Minh là một sự giả vờ, một thứ hỏa mù.

Tôi cũng trực nhớ ra Triều là người, từ năm 1965, vừa tính chuyện hợp tác với Nguyễn Cao Kỳ vừa luôn tính chuyện “ đá bàn ” – theo chính lời Triều –. Tôi cũng nhớ lại, trong “ đêm không ngủ ” ở nhà Triều, hay đúng hơn là ở nhà chị Yến, bạn gái của Triều, anh đã từng cho tôi biết sẽ “ làm đại hội ” những cựu lãnh tụ quốc gia ở hải ngoại, trong đó tất nhiên là có cả ông Thiệu, cả ông Kỳ – buộc tôi “ chẳng đặng đừng ” phải thử hỏi Triều về lực lượng, hậu thuẫn, nhất là về tuổi tác... của từng người lúc bấy giờ, và về mối quan hệ của Triều với các ông này. Nhưng vì bận hỏi để được biết thêm cho kỹ về các cựu lãnh tụ quốc gia này, nên tôi quên hỏi Triều, hay không hỏi kỹ, về mục đích của “ đại hội ” là để làm việc gì, để chống Cộng phục quốc hay để làm hòa giải... Và tôi cũng nhớ lại Triều đã từng hô hào, trên đài, trên báo ... sẽ quy tụ và cam đoan sẽ “ quy tụ tất cả những người Công giáo trong nước đứng sau lưng ”... Một người lúc nào cũng bận rộn với những toan tính lớn như vậy thì việc chớp lấy cơ hội để tiếp tục dựng cờ... là không có gì lạ.

Tất nhiên là tôi không thể nào chấp nhận cái đề nghị làm “ nội ứng ” như vậy cho Triều. Và tất nhiên là Triều không thể nào nuốt trôi sự từ chối của tôi...

Kết án

Vì bị tôi từ chối hợp tác dựng cờ, Võ Long Triều gửi cho tôi một bức “ tâm thư ”, khi tôi còn ở Bordeaux, nói về một lời thề nào đó ngày xưa, “ theo kiểu kiếm hiệp Kim Dung ”, “ *có trời đất chứng giám... không đồng sanh nhưng xin cho được đồng tử* ”, để “ *phục vụ cùng một lý tưởng* ” mà Triều đã vạch ra, đó là “ *un certain Socialisme Humaniste Technique* ”, tạm dịch là “ một thứ chủ nghĩa xã hội nhân bản kỹ thuật ” mà Triều “ *không définir nổi hồi đó* ”, (có nghĩa là “ không định nghĩa nổi hồi đó ”) và về việc tôi (HNN) “ *đã đoạn giao với con đường* ” do ông ta “ *lãnh đạo ngày nào* ” để “ *chọn tiếp tay giúp cho Cộng sản chiếm lấy miền Nam* ”... Chắc là Triều đã phải thất vọng lắm, và cũng giận tôi lắm, bởi tôi nhớ, vào cuối buổi gặp mặt với ông Minh ở Paris, lúc Triều bấm chuông gọi công để vào đón tôi đi, ông Minh bỗng hỏi lửng tôi một câu : “ Triều nói “ *toi* ” là đàn em của anh ta phải không ? ”. Tôi chỉ cười, nhớ rằng Triều xưa nay ít khi nào bỏ lỡ cơ hội tự vỗ ngực mình là đàn anh, là thầy, là quân sư của bất cứ ai có dịp “ *được* ” hợp tác với anh ta. Tất nhiên là khi vắng mặt những người đó. Với tôi thì dù sao anh ta cũng tuổi Tuất, trên tôi một tuổi. Với ông Minh thì anh ta không thể tự phong là “ *đàn anh* ”, mà chỉ có thể tự coi là quân sư hay cố vấn thôi. Còn đối với ông Đỗ Ngọc Yến, cố chủ nhiệm báo Người Việt, thì tôi đã đọc ở đâu đó mấy dòng của Triều, viết rằng Yến đã từng coi ông ta là thầy trước khi Yến qua đời.

Lá thư đó của Triều còn lên án tôi về một chữ “ *chọn* ” mà Triều đã hỏi tôi trong đêm tôi với Triều ở nhà bạn gái Triều, và tôi đã trả lời. Nhưng Triều lại gán thêm cho nó một cái đuôi thật dài, khi viết : “ *Cho nên tôi lập lại câu hỏi : “ Khi ông chọn tiếp tay giúp cho Cộng sản chiếm lấy miền Nam, như ông đã*

làm, và hậu quả dẫn đến những tai hại ngày nay, trước lương tri của mình ông thấy đúng hay sai ? ”

Tôi xin sao chép lại nguyên văn bức “ tâm thư ” với “ chữ chọn có đuôi ” đó như dưới đây, để dễ đọc :

Chữ “ chọn có đuôi ” hay thư VLT gửi HNN

Paris, le 12 Juin 1994,

Nhuận thân,

Tụi mình đã nói với nhau gần như tất cả những gì mình muốn nói và cần nói. Có một điều dù đã đề cập qua nhưng tôi thấy tụi mình chưa minh định rõ ràng để hiểu nhau tường tận hơn, để xác nhận lập trường cho thật đúng trước khi tụi mình quyết định trở lại tiếp tục cùng đi với nhau một đường như trong quá khứ hay lại một thẳng một ngã mà không ai trách ai, cũng không ai hại ai ! Dù tụi mình đã có thể “ Có trời đất chứng giám... không đồng sanh nhưng xin cho được đồng tử ”. Thực tế trong một khoản thời gian dài mấy chục năm qua, một số trong những anh em mình có kẻ đã quên, có kẻ nhớ, có người còn hành động ngược với lời thề trên. Nhưng đó là quá khứ, đó không phải là việc giữa ông và tôi.

Điều tôi muốn ông xác nhận một cách thành thật và ngay tình, không phải để chứng minh ai đúng ai sai, ai khôn ai dại, mà là để cho hai đứa mình biết rõ coi tụi mình còn có thể nắm tay lại với nhau để phục vụ cùng một lý tưởng hay không ? Lý tưởng đó không phải là Cộng sản ! Lý tưởng đó như tôi đã nói với ông và bạn bè ngày xưa là : “ un certain Socialisme Humaniste Technique ” mà tôi không définir nổi hồi đó, lý tưởng đó cũng là Tự Do, Dân Chủ, Dân Tộc...

Cho nên tôi lập lại câu hỏi : “ Khi ông chọn tiếp tay giúp cho Cộng sản chiếm lấy miền Nam như ông đã làm, và hậu quả dẫn đến những tai hại ngày

nay, trước lương tri của mình ông thấy đúng hay sai ?” Ông đã trả lời với tôi “ không sai, nhưng mà c’est un choix malheureux ”. Đúng nghĩa chữ Pháp un choix malheureux c’est-à-dire un mauvais choix. Tôi không muốn buộc ông phải nhận sai lầm, tôi càng không muốn chạm tự ái ông làm gì, tôi chỉ muốn hiểu ông rõ hơn thôi. Từ năm 1973 đến nay ông đủ lông cánh và đã bay lạc đường (theo thiên ý của tôi), ông đã đoạn giao với con đường, do tôi lãnh đạo ngày nào, mà chính ông đã thề chúng ta cùng nhau tiến bước. Sở dĩ tôi nhắc chuyện đã qua không phải để trách, không phải để chứng minh sai trái, mà để ôn cố tri tân, rồi xác nhận vị trí của chúng mình : nhập lại, đứng gần nhau hay vẫn còn xa nhau như trong khoảng thời gian 21 năm qua... Đó là điều quan trọng đối với cá nhân tôi.

Nếu ông nghĩ rằng thời gian qua ông đã lầm đường, ông đã chọn một giải pháp không hay cho dân tộc, ông đã chọn một chế độ không tốt cho đất nước thì ngày nay ông có can đảm và nghị lực để sửa sai hay không ? hay là ông nghĩ tuổi ông đã xế chiều, sức người có hạn, ông nên an phận là hơn, lịch sử dân tộc có ta hay không có ta nó cũng tiếp tục trường kỳ...

Sự trả lời của ông sẽ giúp tôi và cả hai chúng mình rất nhiều trong những suy nghĩ và hành động trong tương lai. Bức tâm thư này tôi chỉ viết cho ông vì ông là người tôi thương, tôi tin và ông còn đáng được tôi tâm sự. Mong ông hiểu đúng ý nghĩa và mục đích lá thư này của tôi và xin ông trả lời cho tôi vắn tắt vài chữ.

Thăm ông và cả gia đình. Chúc sức khỏe và hạnh phúc. Thân./ Tr.

Và sau đây là thư tôi trả lời VLT

Bordeaux, ngày 17-6-1994,

Ông ơi,

Tôi vừa nhận được thư ông. Chỉ còn hai ngày nữa là tôi về lại Việt Nam, bạn bao nhiêu việc mà phải chịu ý ông đây.

Làm gì mà ông dẫn vật ông và dẫn vật nhau dữ vậy ? Bộ tán thảm kịch chung và riêng trong nhiều chục năm và trong nhiều giai đoạn của lịch sử đất nước đã không đủ làm nổi sóng tình tự dân tộc và tình tự của mỗi cá nhân hay sao ? Cần gì phải làm và có gì có thể làm cho nó nổi sóng thêm nữa ? Và để làm gì ? Để gọi là hòa giải hòa hợp thật sự chăng ? Dù chỉ mới giữa đôi người gọi là anh em với nhau ?...

Những gì mình đã thức trắng đêm để nói với nhau mà vẫn không hết lời, thì ông tưởng có thể giải quyết bằng một trang giấy ngắn như ông đã làm và kêu tôi phải làm hay sao ? Tôi không muốn làm như vậy, vì đó là cách xấu nhất để gọi là hiểu nhau, hay là cách tốt nhất để buồn xa nhau. Dù vậy tôi vẫn phải chịu ông phân nào với lá thư này :

1/ Trước hết tôi thấy phải trả lại, hoặc cắt cái đuôi khá dài của chữ “ choix ” mà ông viết trong thư, cho nó đúng đắn và “ honnête ” với chữ “ choix không đuôi ” mà ông đã đặt ra với tôi đêm nọ. Bởi lẽ giản dị là không lẽ ông mấy lần kêu tôi lên Paris gặp ông, để rồi bị ông kết án, sau khi ông đãi cho mấy bữa ăn, mà tôi lại hăm hở đến độ phải bỏ bao công việc nhà lâu ngày gặp lại, và xin tiền vợ để đi gặp ông hay sao ? Nếu sự thật là như vậy thì kẻ ngu nhất cũng phải biết phòng trước mà cầu cứu ai đó để biện hộ hay ít ra là làm chứng cho mình chớ ! Lời nói và tinh thần cuộc gặp giữa chúng ta hôm nọ không phải vậy. Và cái chữ choix mà ông hỏi tôi hôm nọ, cho tới tận cú điện thoại chót ông yêu cầu tôi làm một số việc về ông Dương Văn Minh, khi tôi đã về Bordeaux, cũng không hề có cái đuôi kết án như vậy. Cái chữ “ choix ” mà ông đã hỏi tôi, và tôi đã trả lời ông, nó giản dị chỉ là “ chọn ở lại với đất nước, với đồng bào, thay vì chạy qua Tây, qua Mỹ ”, nhưng lại bị ông gán cho cái đuôi là “ chọn... tiếp tay giúp cho Cộng sản chiếm lấy miền Nam ”... Hay là vì cách tôi trả lời về các yêu cầu của ông, tức không chấp nhận làm nội ứng ở trong nước cho ông, khiến ông phải áp

đảo tôi như vậy ? Tôi tin rằng ông cũng đủ tế nhị để thấy rằng không ai “ chơi nhau ” như vậy giữa những người còn gọi nhau là anh em. Người “ làm báo tự do ” lâu năm như ông chắc cũng thấy vậy là không phải.

2/ Còn nếu như ông muốn tôi phải hiểu chữ choix với cái đuôi mà sau đó ông đã gắn thêm vô, để kết án tôi như trong thư, nguyên văn là “ khi ông chọn tiếp tay cho Cộng sản chiếm lấy miền Nam như ông đã làm, và hậu quả dẫn đến tai hại ngày nay, trước lương tri của mình ông thấy đúng hay sai ”, thì thành thật mà nói, khiêm nhường mà nói, ai có tư cách để hỏi và tại sao tôi phải trả lời ? Hay là ông đã tự cho mình là quan tòa của nhân dân, của dân tộc, của lịch sử để xử tôi, để xử những người mà ông gọi là anh em ? Đã tới lúc đó và tới như vậy rồi sao ?

Còn nếu như ông nhân danh lương tri, như ông nói, thì không lẽ ông nghĩ lương tri của ông là Lương Tri viết hoa, trên lương tri của người khác, để buộc người khác phải xưng tội, như xưng tội với người đại diện của lương tri tối thượng, tức là Chúa ? Không lẽ ông nghĩ như vậy và tự cho quyền hành động như vậy sao ?

Còn nếu như ông nhân danh dân tộc và lịch sử như mọi phía đã và đang làm, thì cái dân tộc và lịch sử đích thực sẽ trả về cho mỗi giai đoạn, mỗi khúc quanh, mỗi hành động cái sự thật công bằng của nó. Chớ nếu làm như ai nhân danh nó mà lên án người này là tay sai Cộng sản, người này chạy theo ngoại bang, người này tiêu diệt Cộng sản, người này tiêu diệt Quốc gia... thì ai sẽ có tiếng nói sau cùng, nếu không nói là vũ khí và bạo lực ? Cứ đà này, cụ thể mà nói, thẳng thắn mà nói, thì còn ai là không tiếp tay cho Cộng sản trong những người đã chống Thiệu, chống Kỳ, chống Mỹ ở miền Nam trước đây ?

Tôi thành thật nghĩ rằng những ai thật tâm cho hòa giải không nên dùng chính phương cách và phương tiện của những ai mà họ đang lên án nặng nề nhất, nghĩa là áp đảo và áp đặt.

3/ Trở về với cái chữ “ choix ” (không đuôi) mà ông đã hỏi tôi đêm nọ, đó là về cái choix một lý tưởng, và cái choix ở lại trong nước, thì tôi vẫn khẳng định là tôi đúng.

a) Đúng, là vì cái lý tưởng mà “ hỏi đó ông définir không nổi ”, mà tới bây giờ ông mới bắt đầu “ définir nó được ”, còn tôi thì tôi đã sống nó từ 1963, hay ít ra là từ 1965 đến nay, tức là từ thời Quận 8. Không lẽ ông lại nghĩ rằng ông đã sống nó bằng cái définition mà ông mới vừa tìm ra được, còn tôi đã không sống nó bằng cách lợi sinh với quần chúng nghèo khổ ?

b) Đúng, là vì tôi đã chọn ngay từ đầu ở lại trong nước, mà không hề nghĩ rằng hễ ai ở lại trong nước và làm việc trong nước, ngay cả làm việc “ ngát ngơ ” theo kiểu một ông dân Tây nào đó ở đường Nguyễn Huệ, mà ông đã có một thời cộng tác sau 1975, cũng phải hoặc là tiếp tay cho Cộng sản, hoặc là nằm vùng cho ai đó...

c) Đúng, là vì tôi tuy sống với Cộng sản mà không hề muốn độc tôn lãnh đạo ai hết, độc tôn lãnh đạo từ tư tưởng, tình cảm, việc làm ; lãnh đạo từng chi tiết hành động và từng khúc quanh đời người. Bởi Cộng sản cũng có người đã nghĩ rằng họ đã từng độc tôn lãnh đạo tôi suốt tuần tuột, từ lần cộng tác thứ nhất của tôi với ông Dương Văn Minh năm 1963, rồi đến lần sau từ năm 1971 (cả hai lần đều không có ông, nếu không nói là ông ra mặt chống đối ông Minh trong lần cộng tác thứ hai của tôi với ông Minh), từ lúc tôi lợi sinh ở Quận 8, từ lúc tôi vào Quốc Hội khóa I (mà không có ông), rồi khóa II với Khối Xã Hội, với đủ thành phần trong khối, với cả luật sư Trần Văn Tuyên (mà cũng không có ông trong khối), từ lúc tôi làm giám đốc chánh trị nhật báo Tin Sáng, rồi Điện Tín, rồi báo của ông, tờ Đại Dân Tộc... Đó là không kể những bài tôi viết, những lời tôi phát biểu trước Quốc Hội hay trước công chúng, những lần tôi xuống đường, v.v... Ông còn “ khiêm tốn ” hơn một số ông Cộng sản nhiều, ông chỉ nói tôi đã “ đủ lông đủ cánh và đã bay lạc đường ” và đã “ đoạn giao với con đường do ông lãnh đạo ngày nào ” kể từ năm 1973, tức là từ khi ông vô

Quốc Hội sau tôi 4 năm, và bắt đầu làm báo sau tôi 5 năm ! Chớ còn Cộng sản thì họ đâu có cho là tôi đã “ đủ lông đủ cánh ” từ năm nào đâu, huống hồ là từ năm 1973, bởi tôi đã từng gặp họ từ năm 1968 ở Paris kia mà ! (Và ông cũng biết quá rõ bởi tôi đã chân tình thổ lộ với ông về cuộc gặp này).

Tôi không giống Cộng sản vì tôi không nghĩ là tôi độc tôn lãnh đạo ai hết, dù bất cứ ở giai đoạn nào, với bất cứ ai, dù đó là một cậu học sinh hay một nhà giáo ở Quận 8.

d) Đúng, là vì tôi tuy sống với Cộng sản, và không có điều kiện sống “ dân chủ ” ở nước ngoài như ông, mà tôi không hề miện nói dân chủ, nhưng lại luôn luôn áp đảo người khác và áp đặt lên người khác.

Tôi thành thật nghĩ rằng dân chủ là tôn trọng người khác, là tôn trọng và thừa nhận chánh kiến của người khác, là thừa nhận không có thứ chân lý chánh trị nào là duy nhất đúng và mãi mãi đúng cả, là chấp nhận một alternance tất yếu, dù có ngược hẳn lại mình. Chắc ông thừa biết rằng chỉ có Cộng sản mới có những con người độc tôn lãnh đạo trong nhiều chục năm, và ai ai cũng phải ở dưới trướng mình. Nhưng ngay như thế hệ những người Cộng sản chuyên độc chiếm ghế lãnh đạo trong nhiều chục năm ấy ngày nay cũng đã “ en voie de disparition ” hết rồi. Không lẽ, với ông, lại có một thứ dân chủ nào đó tiếp nối cái tinh thần dân chủ theo kiểu của họ hay sao ?

Còn tôi nói “ choix malheureux ” là vì cái lý tưởng mà đã hơn một lần tôi sống thật chớ không chỉ nói, nó không thành hay chưa thành, thế thôi... Và vì đất nước vẫn chưa như lòng tôi muốn. Còn như ông muốn hiểu chữ malheureux chỉ có nghĩa là sai, thì đó cũng là cách hiểu vốn có của ông vậy.

Sau cùng tôi xin thành thật nói thêm điều này, như tôi đã từng nói với ông trước đây nhiều lần : dù cái “ nghĩ ” của ông là gì thì cái “ nói ” của ông vẫn thường làm người khác xa ông hơn là gần, và cái “ viết ” của ông thì lại càng làm người ta dễ xa ông hơn. Điều này, và chỉ điều này thôi, sẽ ảnh hưởng chắc

không mấy gì tốt lắm cho cây cờ hòa giải mà tôi biết ông đang định dựng, nếu ông không suy nghĩ lại. Kính./hnn

Dựng tượng

Mưu định dựng cờ Dương Văn Minh không thành, vì “đàn em” từ chối sự “lãnh đạo”, từ chối làm nội ứng cho giải pháp gọi là hòa giải của mình, Võ Long Triều dời chỗ lưu vong sang Mỹ, để dựng tượng chính mình. Với hàng loạt bài hồi ký trên báo Người Việt, chê trách, mạt sát nào cựu “đàn em”, nào cựu lãnh đạo miền Nam, cựu thù, cựu bạn, tất cả, không trừ ai, không trừ cả cha ruột của mình. Với tôi, hân hạnh được Triều coi là “đàn em ruột” vì đã được Triều “cho làm giám đốc chánh trị” tờ báo của ông, tờ Đại Dân Tộc, sau khi đã được ông cho “thử việc” trên tờ Tin Sáng của DB Ngô Công Đức và tờ Điện Tín của nghị sĩ Hồng Sơn Đông, đã được ông “cho vô tập sự trước” nguyên một nhiệm kỳ ở Quốc Hội Sài Gòn, để “chuẩn bị trước cho đàn anh” vào nhiệm kỳ II... Triều múa bút đặt điều đủ thứ về tôi để tô vẽ đủ điều về ông, không trừ cả việc lôi cha tôi vô chuyện, coi như ông không lạ gì dòng họ nhà tôi. Nhưng cha tôi tên Hồ Đắc Phẩm thì ông đổi thành Hồ Văn Đắc ! Vì “ngoan ngoãn”, và “có công”, và “được thương” như vậy, nên tôi không bị Triều “chửi” trực tiếp, mà chỉ gián tiếp “*xi và tôi rất nặng lời*” qua “*lời kể lại*” của ông Đỗ Quý Toàn, theo Triều cho biết trong hồi ký. Đương nhiên là không hề nhắc đến chuyện về ngọn cờ Dương Văn Minh mà ông muốn “lãnh đạo” tôi dựng lên ở Sài Gòn, và bị tôi từ chối...

Dưới thúc giục của nhiều bạn bè, đặc biệt ở nước ngoài, chẳng đặng đừng tôi đã gửi cho báo Người Việt, qua Đỗ Quý Toàn, lá thư sau đây :

Kính gửi Anh ĐỖ QUÝ TOÀN

Báo NGƯỜI VIỆT

Moran Street

Wesminster CA 92683 – USA

Trước hết tôi xin có lời kính thăm anh và chị Quyên. Kính chúc anh chị và quý quyến một năm mới Đinh Hợi vui tươi, mạnh khỏe.

Sau đây xin có đôi điều trình bày với anh :

Tôi thiên nghĩ anh và tôi, cũng như nhiều anh em trong chúng ta đã phải xa nhau mỗi người một ngã cho đến nay là do cuộc chiến đã qua trên đất nước chúng ta. Cuộc chiến đó đã chia cắt thân thể Việt Nam, chia cắt gia đình Việt Nam, thậm chí anh em một nhà đã chém giết nhau, thì giữa những người bằng hữu với nhau việc tôn trọng, chấp nhận những chánh kiến của nhau đã là khó, huống hồ bắt buộc phải đi chung với nhau một đường. Chính vì vậy, dù rất đau lòng, tôi cũng cố gắng thông cảm với những ai, vì không dẹp được lòng thù hận, sau khi không giết được nhau, đã quay ra mặt sát nhau.

Trong bối cảnh loạn ly đó, tôi cũng hiểu được phần nào khi có người nào đó viện cớ vì nước vì dân suốt đời chạy vạy xoay sở dựng hết ngọn cờ này đến ngọn cờ khác để mong tạo được cho mình một chút công danh, nhưng cuối đời vẫn hoài công vô ích, rồi đâm ra mắc bệnh hoang tưởng, tự tô vẽ mặt, tự tạc tượng mình, và đặt dưới đế tượng tất cả tên tuổi những ai đã từng xa gần hợp tác với mình, nhưng không đồng chánh kiến, kể cả bậc cha ông mình, rồi cười lên ha hả trước thiên hạ. Tiếc rằng người ấy, khi chỉ mặt một số người nào đó để gọi họ như là một đám đàn em không ra gì dưới trướng của mình, lại không thấy rằng làm như vậy chính là tự vạch mặt mình là một tay trùm băng nhóm hoặc là tay anh chị trong giới giang hồ quen mắng mỏ xỉ vả người khác, Còn người có văn hóa, biết tự trọng thì luôn tôn trọng người cộng tác với mình, từ người lao công đơn giản nhất .

Tôi chỉ có chút ngạc nhiên khi thấy “ cái xấu xa ấy ” lại xuất hiện trên một tờ báo của những người làm báo mà tôi từng nghĩ là biết tôn trọng sự thật và tôn trọng độc giả. Tờ báo đó lại là của những người tôi từng coi là bạn và tới giờ này tôi vẫn muốn kính nể như là những người không thể để cho bất cứ ai lợi dụng để dựng chuyện bôi xấu bạn bè mình. Trong bạn bè người thân của tôi đang ở Mỹ, kể cả những người đã từng cùng tôi cộng tác với nhau trước kia nay đang làm ở báo Người Việt, hơn một người biết rõ cha tôi không phải tên Hồ Văn Đắc. Như vậy, với một người luôn huênh hoang vỗ ngực tự coi mình là “ đàn anh ” của tôi, để tự tiện đổi tên cha tôi, thì rõ ràng đó là một thái độ rất thiếu lễ giáo (...). Và với một người luôn khoác lác đã cho tiền hoặc dạy bảo người khác cho tiền người này người khác, nhưng lại tự hào đã từng “ xỉ vả nặng lời ” người duy nhất ở Sài Gòn đã đứng ra lãnh nợ cho mình làm báo đến nay chưa trả nổi, “ chửi bới ” người đã bảo lãnh cho mình giờ chót lên đường đi Pháp không gặp trở ngại sau khi ra tù, nghĩ rằng khi mình đã đến được đất Tây đất Mỹ thì những nợ nần, những giấy bảo lãnh, và cả người duy nhất bảo lãnh cho mình ở một đất nước Việt Nam cộng sản chỉ là đồ bỏ, thì việc lăng mạ hạ thấp người khác để tự đề cao mình chỉ là hành động bình thường dễ hiểu thuộc về bản chất của con người đó mà thôi.

Nhưng tôi thật sự kinh ngạc khi đọc thấy trên quý báo Người Việt, số ra ngày 26-01-2007, trong Hồi Ký Võ Long Triều (bài 28), “ cái xấu xa ấy ” viết : “ ... Khi tôi còn ở Paris có lần anh Hồ Ngọc Nhuận sang Pháp thăm gia đình anh ấy, sẵn dịp đến thăm tôi. Gặp được cơ hội, tôi xỉ vả anh rất nặng lời, đến nỗi lúc anh sang Mỹ gặp Đỗ Quý Toàn, anh than rằng : Gặp mấy ông bên này, mấy ông còn hỏi thăm gia đình sức khỏe, còn gặp ông (Triều) ở Paris, ông chửi tôi từ đầu hôm đến sáng sớm, suốt cả đêm. Đó là sự thật mà Đỗ Quý Toàn thuật lại khi gặp tôi ” !

Tôi kinh ngạc, vì tôi sang Mỹ hồi nào và gặp anh, anh Đỗ Quý Toàn, ở Mỹ hồi nào ? Để anh có “ cái sự thật mà thuật lại ” như trên, trong khi thân nhân

bạn bè tôi ở Mỹ không ai biết ? Kể cả một số người mà tôi vẫn coi là bạn ở ngay trong tòa soạn báo Người Việt của anh cũng không biết ? Tôi được biết anh là một người có vai vế rất lớn, nếu không nói là lớn nhất, trong tờ báo Người Việt, ngay khi anh Đỗ Ngọc Yến còn sanh tiền. Và hẳn anh cũng thấy việc dựng chuyện để bôi nhọ người khác trên một tờ báo, rồi dựng tên người có vai vế lớn nhất trong tờ báo đó để làm người chứng duy nhất cho điều bịa đặt của mình là một việc làm không ngay thẳng (...) Nhưng cho dù với tư cách cá nhân, sự kín tiếng của anh tối thiểu cũng khiến anh em nhiều người hiểu lầm là tôi qua Mỹ mà chỉ gặp có một mình anh Đỗ Quý Toàn ! (...) Hay là anh dư biết không phải bất cứ thứ gì được viết từ nước Mỹ đều là sự thật, và anh cũng muốn để cho mỗi người biết thêm một chút về sự gian trá của chính tác giả “ Hồi Ký Võ Long Triều ” qua những gì ông viết trên báo Người Việt ?

Thưa anh Toàn, bất đắc dĩ tôi mới phải viết cho anh, cũng là để cho các bạn bè thân nhân của tôi, đặc biệt trên đất Mỹ, không trách oan tôi là coi trọng anh hơn họ. Rất mong quý báo Người Việt sẽ tôn trọng quyền trả lời và cho đăng tải bức thư này để rộng đường dư luận.

Và một lần nữa, kính chúc anh khỏe mạnh . Mong anh có dịp về chơi VN, để tôi và các bạn cũ ở đây có dịp đón tiếp anh, như chúng tôi đã từng vui mừng vài lần trước đây đón tiếp chị nhà, và các bạn khác trong tờ Người Việt, tại Quán Văn Nghệ của anh Nguyễn Ngọc Thạch ở số 14 đường Lam Sơn, Quận Bình Thạnh, Sài Gòn.

Thân kính./.

Tp Hồ chí Minh, ngày 09 tháng 02 năm 2007

Hồ Ngọc Nhuận

Hồi âm

Người trả lời sớm nhất là bà Hà Dương Thị Quyên, phu nhân Đỗ Quý Toàn.
Thư tôi viết ngày 09-02-2007 thì ngày 12-02-2007 bà Quyên phúc đáp như sau :

"quyen haduong" <qhaduong@yahoo.com>

Monday, February 12, 2007 2:05 AM

To:

"Nhuan, Ho Ngoc" nhuanhongoc@yahoo.com

Thưa anh Nhuan- NAm moi sap toi, chung toi xin gui loi chuc TET anh chi va toan gia : an vui, may man va khoe manh suot nam Dinh Hoi. Lau lam khong co tin anh, khong ngo VLT lai viet sai su that lam buon long nguoi ban ma chung toi rat than quy nhu vay. ANh xa toi da khong lam chu but NV tu lau - nhung thu anh gui da toi tay ong chu but Vu Anh - va ong ay se “ giai quyet” . Mong anh hoan hy cho. Toi khong doc bao hang ngay vi cung kha ban viec nha/ con chau va viet/dich tuy hung nua. VAn mong co dip tai ngo cung cac ban than cu va tat ca deu duoc vui ve, thoai mai trong khong khi bang huu xua kia. Anh xa toi luc nay bi ket vao nhieu viec khac cua cong ty NV qua nen chac thu tha moi lien lac email voi anh. Tinh anh ay van cu tu tu - nhan nha nhu vay. Keep in touch, dear friend!

Và ngày 14-02-2007, tôi nhận được email của Ngô Nhân Dụng tức Đỗ Quý Toàn, với nội dung :

NGO NHANDUNG" <ngo_nhandung@yahoo.com> Wednesday, February 14, 2007 1:50 AM

To:

nhuanhongoc@yahoo.com

Ban Nhuan oi!

Toi xin ban tha loi da khong doc
bai cua ban Vo Long Trieu tren bao Nguoi Viet
den khi coi thu ban moi biet
ong Trieu noi sai su that
lien can toi ban va toi

Chac Trieu nghe toi noi co gap ban o Phap
nen khi viet " cuong au"
ma nen chuyen!

Toi xin ban tha loi cho toi

sau day la email toi moi gui cho Trieu:

ONG TRIEU OI

ONG VIET GI, TOI CHUA DOC
DE CHO NHUAN NO CHUI TOI VA ONG NHU VAY?

XIN ONG CAI CHINH GIUP CHO TOI:

TOI CHUA BAO GIO GAP HO NGOC NHUAN O MY
(VI NHUAN CHUA BAO GIO DUOC MY CAP VISA!)
VA TOI CUNG KHONG NOI NHUNG CAU MA ONG TRICH RA

TRUOC DAY TOI DAU CO BIET ONG DA GAP NHUAN O PHAP MA
NOI ONG SI VA NHUAN? ONG NHO LAM HET CA, TOI BI OAN!

MAY THANG BAN GIA VOI NHAU
DUNG GAY " MAU LUA" NUA ONG TRIEU OI!

TOAN

Báo Người Việt trả lời

Qua email của một người bạn ở Paris, anh Đào Văn Phước, nguyên Phó trưởng ban sửa bản in nhật báo Tin Sáng, tôi nhận được số báo Người Việt ra ngày thứ hai 26-3-2007, tức hơn nửa tháng sau thư tôi gửi, đăng một bài dài của Võ Long Triều trả lời Ngô Công Đức và Hồ Ngọc Nhuận, cùng với trả lời của Báo Người Việt cho thư tôi gửi ông Đỗ Quý Toàn.

Thú thật, cái gọi là trả lời của Võ Long Triều tới nay tôi chưa hề đọc, bởi tôi có viết cho anh ta đâu mà đọc thư trả lời ! Còn trả lời của báo Người Việt thì có

mấy đoạn như sau, đặc biệt là câu “ và xin giành quyền cắt bỏ những điều không liên quan gì đến vấn đề được nêu trong thư ”.

Với câu “ xin giành quyền ” này báo Người Việt đã cắt bỏ đoạn chót của thư tôi, nói về ước mong sẽ được đón ông Toàn như đã được đón bà Quyên mấy bận ở quán Văn Nghệ của anh Nguyễn Ngọc Thạch ở Sài Gòn. Không biết quý vị chủ trương báo NV cắt bỏ đoạn này chỉ vì cho rằng nó không liên quan đến vụ việc, hay vì quý vị không thích về Sài Gòn, cũng không muốn cho độc giả biết ở báo NV cũng không thiếu người về Sài Gòn, mà không chỉ một lần. Tất nhiên là các thư trên đây của ông Toàn gửi cho tôi và cho Triều, có lẽ báo NV cũng cho là “ không liên quan ” hoặc chỉ là thư để đọc riêng thôi, không phải để nói công khai trên báo, nên báo NV cũng có quyền tự do lờ đi, và không thấy có trách nhiệm cho độc giả của mình biết làm gì...

Trích thư báo Người Việt, trên số báo ngày thứ hai 26-02-2007 :

(Friday, February 23, 2007 1:32:47 PM)

Chúng tôi nhận được một thư của ông Hồ Ngọc Nhuận đính chính những gì tác giả Võ Long Triều viết trong hồi ký liên quan tới ông. Thư gửi qua ông Đỗ Quý Toàn nay đã không còn đảm trách vai trò Chủ Bút nhật báo Người Việt nữa. Nó gần như một thư riêng, nếu không có nhóm chữ Báo Người Việt. Do đó, chúng tôi vẫn cho đăng tải nguyên văn lá thư theo lời yêu cầu của ông. Tuy nhiên, cũng mong ông Hồ Ngọc Nhuận hiểu rằng, không giống báo trong nước, mục Diễn Đàn trên nhật báo Người Việt thực sự là một diễn đàn dành cho mọi người dù có suy nghĩ và chính kiến trái ngược nhau đều có quyền trình bày ý kiến của mình.

...Nếu ông và ông Ngô Công Đức suy nghĩ một chút về việc tờ Tin Sáng của nhóm ông công cán với chế độ mới như thế mà cũng còn bị đóng cửa thì lẽ ra các ông không nên than phiền về việc tờ Người Việt đã để cho ông Võ Long Triều đăng hồi ký trên mục Diễn Đàn là mục không phản ảnh quan điểm của tờ

Người Việt. Các ông đã từng làm báo, chắc thừa hiểu rằng quan điểm của tờ báo nằm trong phần Bình Luận chứ không phải nằm ở bất cứ mục nào khác. Sau khi nói để ông hiểu, chúng tôi vẫn cho đăng nguyên văn thư của ông để rộng đường dư luận và xin giành quyền cắt bỏ những điều không liên quan gì đến vấn đề được nêu trong thư.